

БЪЛГАРСКАТА ТЕМА В ПАМЕТТА НА КОНСТАНТИНОПОЛСКИТЕ МОНУМЕНТИ

(Нов подход към изследването на българската и на византийската културна памет)

(Резюме)

Статията има две основни цели: 1) Да се представи възможността константинополските монументи да се използват като автономен исторически извор, чиято информация допълва, а понякога и сериозно ревизира сведенията в писмените извори от дадена епоха; 2) Този подход да се илюстрира с реконструкция на алтернативния исторически разказ за събитията при управлението на кан-кесар Тервел. Основните извори, върху които се изгражда изследването, са както традиционно използваните досега съчинения на патриарх Никифор, Теофан Изповедник, печатът на кесар Тервел и надписите под Мадарския конник, така и по-късните разкази за събитията, предадени от Теофан Континуатус, *Parastaseis syntomai chronikai*, *Patria Constantinopoleos*, Лексикона Суда, Йоан Зонара (отчасти и от Паисиевата и от Зографската история). При внимателен, синхронен и диахронен анализ на изворите (като се отчита и западната визия за ролята на Тервел не само при победата над арабите през 718 г., а и за повторното възцаряване на Юстиниан II, който възстановява ортодоксията) се налагат два централни извода:

1) Във владетелската биография на Тервел ясно се очертават три периода: от 695 до 705 г. той е български кан; от 705 до 713/714 г. е едновременно български кан и византийски кесар; от 714 г. до смъртта си през 721 г. Тервел, предвид комплицираната вътрешнополитическа и външнополитическа ситуация във Византия, е делегира властта в България на наследника си Кормесий и е бил отдаден най-вече на кесарските си ангажименти, живеейки предимно в Константинопол. *Тази биография* на Тервел обяснява както изключителната му популярност във всички съвременни извори, така и загадъчното му „изчезване“ и „появяване“ на политическата сцена както в България, така и във Византия;

2) Предвид запазената у константинополските жители цели пет столетия памет за Тервел, може без сериозен риск да се предположи, че на „Тервеловото място“ при Базиликата с позлатения покрив е била издигната статуя на кесар Тервел. Тази статуя би могла да е израз както на персоналната благодарност на Юстиниан II, така и на колективната почит на столичани към Тервел. Доколко подобен жест на уважение е бил не просто възможен, а и рутинен, можем да съдим от следния факт: през 511 г. римляните издигат позлатена статуя на готския предводител и римски консул Теодорих само защото последният подпомогнал финансово възстановяването на градските стени. От своя страна гражданите на Константинопол с издигането на статуя на кесар Тервел биха демонстрирали благодарност към една личност, изиграла решаваща роля както за спасяването на града от арабите през 718 г., така и за вътрешната стабилизация на Византия в условията на сериозна политическа криза, обхванала почти целия период 705–721 г.

Веселина Вачкова
Национален класически лицей
„Константин Кирил Философ“ – София